

□Forandringens regering□?

Skrevet af: **Gert Sørensen** | Offentliggjort: 14. august 2018

Ved det italienske valg her den 4. marts blev Movimento 5 Stelle (M5S, Femstjernebevægelsen) og Lega (tidligere Lega Nord, Den norditalienske Liga) de store sejrherre, mens Berlusconi og PD (Det demokratiske Parti) forsvandt ud af billedet. Det har tildelt de respektive partiledere Luigi Di Maio og Matteo Salvini en nøgleposition i den nye regering som viceministerpræsidenter med hver deres ansvarsområde som hhv arbejdsminister og indenrigsminister.* Valgresultatet fik italofoberne på *Financial Times* til at proklamere, at nu havde Rom åbnet portene for 'de moderne barbarer'. Man må så lige erindre sig, at London og Washington allerede havde budt 'barbarerne' indenfor og ydet deres til den omsiggribende EU-skepsis. Man kan dog med god ret spørge, som lederskribenten gør det i det velansete italienske tidsskrift for geopolitik *Limes*: "Er vi virkelig så farlige?". Han betvivler ikke, at svaret er ja (!), og henviser til fem uløste strukturelle problemer, Italien står i og længe har stået i: 1. svage statslige institutioner og manglen på et fremsynet lederlag, 2. faldende fødselsrate og en befolkning, der bliver ældre, 3. svag økonomisk udvikling og stor arbejdsløshed med baggrund i en asymmetrisk udvikling mellem Norditalien og Syditalien, 4. fraværet af en strategi på migrationsområdet, hvor den uddannede arbejdskraft rejser bort, mens der kommer en mindre uddannet ind sydfra, 5. de sociale og territoriale båndes fragmentering, der giver grobund for de forskellige mafiaorganisationer.(1)

På mange måder udgør de to partier et noget umage par, der i deres respektive historier og ideologiske forventninger peger i forskellige retninger. Man bemærker også forskellen i fordelingen af vælgeropbakningen. Mens M5S høstede stemmer i Syditalien, havde Lega fortsat sin base i Norditalien. Partiet havde dog lanceret sig som et landsdækkende parti og opnåede faktisk en betydelig og ikke før set fremgang også i Syditalien. For at understrege dette hamskifte stillede Salvini selv op i en af de mest kriminalitetsbelastede kredse i Calabrien, hvor den lokale variant af mafiaen, den såkaldte 'ndrangheta, er stærk. Dette sammenfald er også blevet taget op af det politiske og kulturelle magasin *L'Espresso* og af forfatteren Roberto Saviano, der siden afsløringerne af den napoletanske camorra i bogen *Gomorra* (2006; da. overs. *Mafiaen i Napoli*) har levet under politibeskyttelse.(2) I sin egenskab af indenrigsminister har Salvini som blot et lille eksempel på den brutalitet og kynisme, der nu synes at være en del af ledelsesstilen, antydning af muligheden af at fratage Saviano beskyttelsen, da den angiveligt belaster de italienske skatteydere unødigt.

Den nye regering under ledelse af den komplet ukendte Giuseppe Conte tiltrådte 1. juni efter højtideligt at have aflagt ed på at ville respektere landets forfatning. Der var da gået flere måneder med forhandlinger mellem de to sejrende partier, der mandede ud i en fælles aftale om grundlaget for en 'Forandringens regering'. Selve forløbet omkring regeringsdannelsen varslede allerede en ny politisk praksis, der så stort på forfatningens forskrifter for selve det at danne en regering. Man kan naturligvis vælge at mene, at det er uden betydning. Men i dette tilfælde handler det om procedurerne bag en regeringsleders politiske position og prestige. Det er principielt præsidentens, her Sergio Mattarellas, opgave at udpege en forhandlingsleder i forhold til valgets resultat, dvs. en kommende ministerpræsident, der sætter sit hold af ministre og sikrer sig præsidentens formelle godkendelse men først og fremmest det nødvendige parlamentariske flertal.

I dette tilfælde valgte Lega og M5S's ledere dog at følge en anden vej, da man først fik et fællesprogram på plads og derefter skulle ud og finde en ministerpræsident. Valget faldt på juristen Conte, der ikke bare var en 'tekniker' udefra; han var heller ikke valgt ind i parlamentet og havde heller ikke deltaget endsige været den førende pen i udfærdigelsen af det program, hans regering forventedes at gennemføre. Conte er formentlig det nærmeste man kommer en stedfortrædende ministerpræsident, der på forhånd havde accepteret, at den reelle regeringsmagt lå i hænderne på hans to viceministerpræsidenter, Di Maio og Salvini. Man blev da også vidne til en ganske pudsig hændelse under den nye regeringsleders tiltrædelsestale i parlamentet. Undervejs måtte Conte forsigtigt spørge Di Maio, der sad ved hans side på regeringsbænken, om hans måtte tage et bestemt emne op. Det blev der hviskende sagt nej til, hvorefter Conte uanfægtet fortsatte.

Flere forhold trænger sig på bagom de mere åbenlyst anekdotiske og improviserede momenter, der her blev stillet til skue. For det første kunne der spores en tendens til at ville nedtone præsidentens rolle, da det hele var blevet afgjort på forhånd og uden om de institutionelle rammer. Det peger i samme retning, at da Mattarella nægtede at godkende økonomen Paolo Savona som kommende finansminister, der var stærkt skeptisk over for euroen, sammenlignede Di Maio dette skridt nærmest med et statskup, der krævede en *impeachment*, selv om det faldt inden for præsidentens forfatningssikrede beføjelser. En tidligere præsident havde eksempelvis tilbage i 1994 afvist, da Berlusconi dannede sin første regering, at dennes personlige advokat skulle have justitsministerposten. Den alvorlige anklage blev dog trukket tilbage få dage senere. I stedet blev Savona udpeget til den mindre betydningsfulde post som minister uden portefølje for europæiske anliggender og den tunge post som finansminister blev i stedet overdraget til endnu en 'tekniker', Giovanni Tria. For det andet afspejlede hovsa-løsningen med en udefrakommende ministerpræsident, at de to partier faktisk ikke kunne blive enige om, hvem af de to partiers ledere der skulle stå i spidsen for den nye regering, som den kun 31-årige Di Maio, lederen af det største parti, ellers havde sat meget ind på for at få.

Kaster man et nærmere blik på regeringsprogrammet springer kontrasterne i øjnene. Det er bygget op i tredive temaer. Man leder dog forgæves efter en prioritering. I stedet er temaerne ordnet i alfabetisk rækkefølge. Det betyder, at problemet vand (it. *acqua*) står øverst, mens EU (it. *Unione Europea*) står sidst. Men det får også den konsekvens, at de klare inkonsekvenser mellem de enkelte temaer har det med at forsvinde. Det er ikke desto mindre her man kan iagttage, at der har været flere kokke om en menu, der afslører de to partiers modsatrettede præferencer. M5S satser meget på borgerløn eller en eller anden form for indslusningsløn, der gav vælgerbonus især i Syditalien, hvor arbejdsløsheden ikke mindst blandt de unge er meget høj. På den anden side lægger Lega op til skattelettelser med indførelsen af en *flat tax*, altså samme skatteprocent på den først- og den sidsttjente euro. Forfatningens artikel 53 foreskriver ellers en progressiv skatteprocent. De er så fælles om at rulle den forhøjede pensionsalder tilbage, som regeringen Monti gennemførte i 2011 for at få styr på den offentlige udgiftspolitik efter henstilling fra Bruxelles og Den Europæiske Centralbank.

Alt andet lige vil det indebære en belastning af den i forvejen løbske statsgæld. Udsigterne alene til en uafklaret økonomisk politik har allerede fået de internationale markeder til at reagere ved at gøre det dyrere for Italien at refinansiere sine lån, mens udenlandske investorer holder igen. Det er umiddelbart indlysende, at gennemføres disse valgløfter, vil de bringe Italien på kollisionskurs med de stramme europæiske budgetkrav, som Maastricht-traktaten i 1992 og efterfølgende budgetaftaler

har fået nedfældet efter den tyske ordoliberalismes forbillede. I 2012 fik Mario Monti tilmed de europæiske forpligtelser skrevet ind i forfatningens artikel 97. Men det er så også de krav, der i de seneste årtier har lagt bånd på regeringernes muligheder for at stimulere en stagnerende økonomi og imødegå den voksende ulighed og splittelse i samfundet. Det har videre skabt tvivl om eurozonens økonomiske model og fordelene for Italien, når den ensidigt fokuserer på den statslige gældsætning med krav om nedskæringer og forringelser. I mindre grad ser man denne som en konsekvens eksempelvis af en offentlig støtte til en kriseram banksektor (f. eks Monte dei Paschi i Siena, verdens ældste bank) eller af de skæve vilkår mellem landene i eurozonen, der til gengæld har tilgodeset Tyskland. Sammenholdt med, at det presserende migrationsproblem heller ikke har fundet en langtidsholdbar løsning, har det bragt EU i miskredit også som en social model. Ikke mindst her finder man nogle forklaringer på, at det europæiske projekt og for den sags skyld også de forskellige centrum-venstre konstellationer er blevet låst fast i en ond cirkel mellem nationale populismer og Bruxelles' forudsigelige inertie. Men er det så en forandringens regering, Italien har fået, eller er det den radikaliserede inkompetences indtog i Roms paladser, som Pier Paolo Pasolini i sin tid kaldte de enorme bygninger, der indkapsler magtens korridorer.

Mange har haft den opfattelse, at en regering med så modsatrettede prioriteringer næppe holder længe. Det er jo ikke fordi konflikterne mellem det mere velfærds- og miljøorienterede M5S med mange vælgere fra venstrefløj og Lega, der plejer de mindre erhvervsdrivendes ønsker om mindre stat og færre snærende bånd ude omkring i de udflydende industrizoner i Lombardiet og Veneto, ikke er der. De er til at få øje på, når eksempelvis M5S gerne af miljømæssige grunde vil lukke de igangværende arbejder på højhastighedsbanen, der via en lang tunnel ind igennem Alperne skal forbinde Torino og Lyon i Frankrig. Det er et af EU's store infrastrukturelle satsninger, som Lega bakker op om. Der lægges nu op til en folkeafstemning om det allerede fremskredne arbejde, som miljøaktivister i årevis har haft i kikkerten. Det er dog ikke sikkert, at en sådan afstemning vil føre til en lukning, da erstatningskravene - også fra EU - vil være uoverskuelige. Der lurder et nederlag til M5S, hvis vælgere da også begynder et vise deres utilfredshed med partiets samarbejde med det stærkt højreorienterede Lega's udmeldinger. Der kan dog endnu ikke spores et markant dyk i meningsmålingerne.

Iagttaget man den konkrete regeringsførelse - for så vidt de få måneder der er gået og tilmed i en sommerperiode overhovedet kan danne grundlag for en vurdering af projektets overlevelsesmuligheder -, så har man faktisk været i stand til at tackle de latente stridspunkter ved en simpel magtdeling. Således sidder Lega's leder, Salvini, på den vigtige indenrigsministerpost med de betydelige ressourcer, som dispositionen over ordensmagten giver. Det har givet ham en platform til at udbasunere en ny hård linje over for flygtninge og indvandrere. Det var da også et af punkterne i regeringsprogrammet, at der skulle lukkes af og i øvrigt opføres flere lejre til hjemsendelse af alle dem, ca. 500.000 der opholder sig illegalt i landet. Men med den fortsættelse af valgkampen, som Salvini insisterer på med sin retorik, overskygger det alle andre. Det har givet Salvini en medieeksponering af spektakulære dimensioner. Den forrige centrum-venstre regering under Paolo Gentiloni havde ellers allerede fået nedbragt antallet betragteligt også med hjælp fra EU. Desuagtet har Salvini haft held til at fremstille situationen som akut og krævet en suspendering af de internationale retsnormer for behandlingen af nødstedte i Middelhavet. På dette grundlag er mange blevet afvist og Libyen er imod FN's vurderinger blevet erklæret for sikker havn med det resultat, at mange af de tilbageviste er blevet overladt til den vold og udplyndring, som de var flygtet fra. Efter at Grækenland og nu også Italien har vanskeliggjort flugtruterne, er der noget, der tyder på, at Spanien er det næste mål, hvor den siddende socialistiske regering da også havde taget imod

redningsskibet Aquarius fra den humanitære organisation SOS Méditerranée, der fik forbud mod at nærme sig en italienske havn.

Gevinsten er da heller ikke udeblevet. Her få måneder efter valget tordner Lega frem i meningsmålingerne. Fra 18% ligger partiet nu side om side med M5S omkring de 30%. Migrationsspørgsmålet er en vindings sag og er blevet krumtappen i enhver nationalpopulismes reduktion af komplicerede emner til simple udsagn, der gør sig på Twitter. Det stimulerer den potentielle frygt og fortørnelse i store dele af befolkningen og befordrer med stor hast nye fjendebilleder af de fremmede, af eliten, af EU.

Salvini optræder som en selvsikker folketribun (ind imellem i bar overkrop som en miniudgave af Putin) og trækker på hele den erfaring med magtapparatet, som Lega har opbygget igennem årtier. Endnu som Lega Nord leverede partiet ministre til Berlusconi's regeringer efter 1994. Siden har partiet vundet posterne som regionspræsident i de norditalienske regioner Lombardiet og Veneto og fået indsat et hav af borgmestre rundt omkring i kommunerne. Den tætte omgang med magten har også givet anledning til korruptionsskandaler, senest en endnu uafsluttet sag om et større beløb, som partiet har fået i støtte fra staten, men som man ikke kan redegøre for brugen af. Det har dog ikke anfægtet Salvini, der føler sig kaldet til at kokettere med Mussolini-citater, der gør ham populær blandt nyfascisterne i Casa Pound og Forza Nuova, men uden at den rejste kritik indtil videre flytter noget. End ikke ministerpræsidenten Conte føler sig kaldet til at sige noget. Fremmedfjendske og racistiske overgreb, der de seneste uger har været flere eksempler på, bliver da også konsekvent nedtonet, mens skylden bliver lagt på de tidligere regeringer, der har ladet så mange illegale indvandrede blive i landet. Det har dog skabt en vis forlegenhed hos M5S, at en anden minister fra Lega har fremsat ønsker på de sociale medier om en ophævelse af racismelovgivningen. Det forklarer så også det reelle styrkeforhold mellem de to regeringspartier og deres ledere. Til sammenligning fremstår Di Maio som meget grøn og uerfaren. Der var næppe mange, der havde forudset, at den unge opvarter fra VIP-logen på det store fodboldstadion i Napoli en dag skulle nå helt til tops i italiensk politik. Men det bekræfter vel blot de nærmest katapultiske kræfter, som nationalpopulismen rummer.

Mens Salvini som indenrigsminister har fokuseret på et emne, der er hurtigt omsætteligt og antændeligt ikke bare i medierne men i det man med Gramsci kunne kalde hverdagsfornuften, har Di Maio som arbejdsminister haft sværere ved at trænge igennem. I udgangspunktet er arbejdsmarkedsforhold et af de tilbagevendende emner i den traditionelle politik. Det er også et temmelig sammensat emne, der implicerer svære forhandlinger med arbejdsmarkedets parter. Men i tillid til nationalpopulismens forestillinger om lederens ufejlbarlighed og lydørhed over for 'folket's vilje trumfer Di Maio et dekret igennem uden om de intermedierende organisationer. Formålet er det for så vidt hæderlige nok. Det skal imødegå tendensen på arbejdsmarkedet til at ansætte på kontrakter, der hele tiden skal forlænges og skaber stor usikkerhed om den enkeltes fremtid. Men kyndige økonomer er dog enige om, at dekretet slet ikke angriber problemet og formentlig på de eksisterende og uændrede vilkår vil kaste flere ud i en i forvejen høj arbejdsløshed.

Selv om de to regeringspartier har forskellige historier, er det dog på det foreliggende grundlag tydeligt, at M5S lægger sig mere og mere op ad Lega's klart højredrejede linje. Det bliver derfor

interessant at følge sammenholdet og vælgeropbakningen, når vi kommer ud på den anden side af sommerferien, og forhandlingerne om næste års statsbudget begynder. Her er M5S formentlig mest sårbart, når man tager med i vurderingen, at der ikke bare er latente konflikter mellem de to partier, men også mellem disse to partier og eksempelvis 'teknikeren' finansminister Tria, som man må forestille sig vil modsætte sig indløsningen af de mere ekstreme valgløfter og optræde som en garant i forhold til præsidenten Mattarellas og EU's ønsker. Sammen med udenrigsministeren Enzo Moavero Milanesi, ligeledes en 'tekniker' og tidligere minister for europæiske anliggender i Mario Montis regering, der satser på den europæiske forankring som en modvægt til Salvinis åbenlyse filoputinisme, repræsenterer på mange måder den foragtede *deep state* eller kontinuiteten, som 'Forandringens regering' har sat sig for at bryde med, fordi den i forlængelse af nationalpopulismens indbyggede konplotteorier menes at lægge hindringer i vejen for regeringsprogrammets virkeliggørelse.

Der tegner sig dog et klart spor i nationalpopulismens demokratiopfattelse, når demokrati gøres til et spørgsmål om at have flertal og dermed kunne handle i frihed fra de modvægte, der ellers definerer den demokratiske styreform som et system af *checks-and-balances*, hvori det afgørende ikke er hvem, der regerer, men hvordan og efter hvilke regler og normer, der regeres. Det forklarer den iver, som flertallet har lagt for dagen i bestræbelserne på efter en velkendt fordelingsnøgle at få regeringstro folk ind på centrale poster, bl. a. som præsident for RAI (radio og tv), Italiens vigtigste kulturelle institution, og for statsbanken Cassa Depositi e Prestiti. Præsidenten for den offentlige institution, der forestår hele pensionsområdet, INPS, ønsker man fjernet, da han for nylig af vanvare nævnte nødvendigheden af indvandring for at modvirke den skæve demografiske udvikling.

En af den historiske venstrefløjs intellektuelle ikoner, Alberto Asor Rosa, opsummerer det sådan: modstandskampen og antifascismen bag udformningen i 1946-1948 af den første demokratiske og republikanske forfatning og indførelsen af det repræsentative partidemokrati har mistet betydning. (3) Selv om Lega og M5S i dag menes at kunne mønstre 60% af stemmerne plus det løse, så er 'folket' altså langt fra at være i ental og lukke sig om sig selv. Det er helt afgørende at holde sig for øje, når fremtidens scenarier skal trækkes op. M5S og Lega udtrykker selvsagt fænomener, der også slår igennem andre steder i og uden for Europa. Men kan de også tippe balancen i Europa-parlamentet ved valget til næste år og blive bestemmende for retningen de næste mange år? Hvis man skulle have glemt det, så er vi fremme ved, hvad politik grundlæggende handler om. Det er ikke længere et spørgsmål om justeringer internt i styreformen demokrati, men om selve styreformens bæredygtighed.

* Se tidligere valgartikler i *Kritisk Debat*.

¹ *Limes*, n. 5, 2018, s. 15-16.

² G. Tizian & S. Vergine, "I legami pericolosi tra il partito di Matteo Salvini e la 'ndrangheta", *L'Espresso*, 10. Juli, 2018.

³ A. Asor Rosa, "Estranei alla storia", i *La Repubblica*, 3. aug. 2018.